

FlevoLab Tour x Land Art Lives

Programma
11 juli 2024

LAND
ART

LIVES

Engelen/Angels, Moniek Toebosch (1994),
foto: Jordi Huisman, courtesy Land Art Flevoland

StrandLAB ontwikkelt als partner van Flevolab twee keer per jaar de Flevolab Tour. Tijdens deze tour verkennen we verschillende culturele organisaties, potentiële samenwerkingspartners en bijzondere locaties in Flevoland.

Dompel jezelf tijdens Flevolab Tour – Land Art Lives onder in het warme culturele bad van Flevolab. De Flevolab Tour is bij uitstek hét platform in Flevoland voor ontmoeting, uitwisseling en kennisdeling.

Op donderdag 11 juli is een speciale editie van de Flevolab Tour in samenwerking met Land Art Lives. Land Art Lives is een internationaal programma en online platform dat zich richt op de diverse manifestaties van land art in zowel het heden als het verleden, evenals de toekomst van bestaande landschapskunstwerken en de stroming zelf.

Flevoland kent een aantal prominente, monumentale kunstwerken, maar dat is niet de enige vorm waarin kunst en landschap in Flevoland gecombineerd worden. Wat zijn de mogelijkheden om ook andere, bijvoorbeeld meer tijdelijke vormen van land art in Flevoland te integreren en hoe kijken nieuwe makers tegen land art aan?

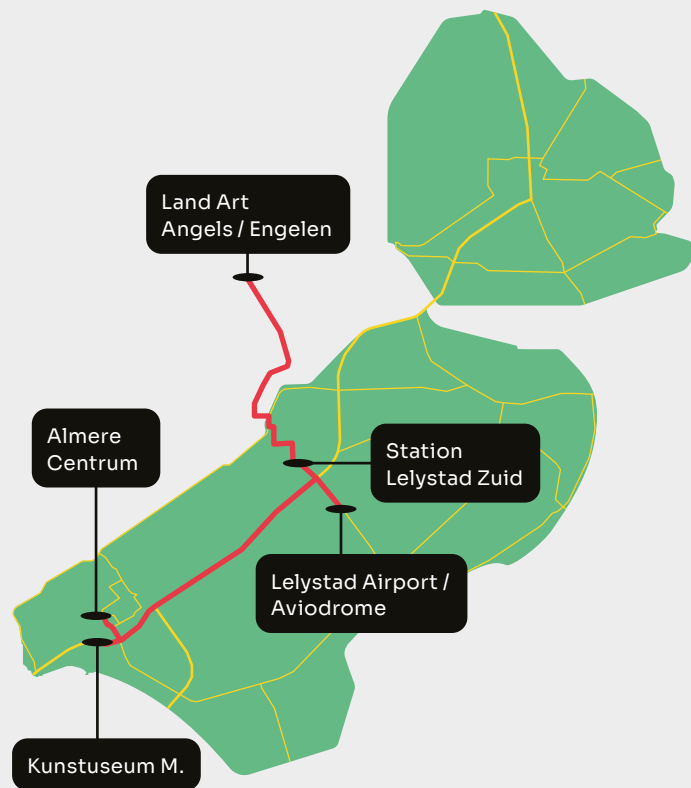
Inhoudsopgave

Programma	4
Routekaart	5
Over Land Art Lives	6
Engelen/Angels (1994)	8
Lelystad Airport / Aviodrome	10
Station Lelystad Zuid	13
In de bus: Jos Bregman	14
De Baan – Oefening in Optimisme	16
Over Flevolab	18

Programma

Tijd	Route	Locatie
11:30	Vertrek bus	Almere Centrum
12:00	Vertrek bus	Kunstmuseum M.
12:45	Aankomst	Houtribdijk (Land Art Angels / Engelen)
13:10	Vertrek naar Lelystad Airport In de bus: Jos Bregman	
13:30	Aankomst	Lelystad Airport / Aviodrome
14:20	Vertrek naar Station Lelystad Zuid	
14:35	Aankomst	Station Lelystad Zuid
15:40	Vertrek naar Almere	
16:00	Aankomst	Kunstmuseum M. (opening Sachi Miyachi)
17:00	Vertrek naar Almere Centrum	
17:15	Aankomst	Almere Centrum

Routekaart

Land Art Lives – internationaal programma over land art

Kunstmuseum M. organiseert, in nauwe samenwerking met Land Art Flevoland, de eerste internationale conferentie over landschapskunst in Nederland. Op 3 oktober 2024, en tijdens diverse voorbereidende activiteiten, gaan makers, eigenaren en andere experts het gesprek aan over de toekomst van land art in Flevoland, Nederland en de rest van de wereld.

De toekomst van land art

Waarom is land art juist in deze tijd relevant? Wat zijn haar nieuwe verschijningsvormen? Hoe gaan we om met deze vaak vergankelijke kunstwerken? En hoe werpt land art licht op de urgente ecologische en maatschappelijke vraagstukken van dit moment? Met het programma Land Art Lives zoekt Kunstmuseum M. naar antwoorden op deze vragen.

Internationale conferentie

Tijdens de conferentie op 3 oktober 2024 in het Agora Theater in Lelystad staan verschillende internationale sprekers op het programma, onder wie Humberto Moro van de Dia Art Foundation, Britta Peters van Urbane Künste Ruhr en Lisa Le Feuvre van de Holt/Smithson Foundation. Tickets zijn te koop via landartlives.nl

Voorprogramma

Voorafgaand aan de conferentie vinden in samenwerking met partnerorganisaties diverse activiteiten plaats zoals deze speciale FlevoLab tour X Land Art Lives. Op de website landartlives.nl vind je alle aankondigingen, nieuws, blogs en verslagen van events. Het blijft ook na de conferentie online als kennisbron en om toekomstige events aan te kondigen.

Over Land Art Lives

Land Art Lives is een programma van Kunstmuseum M. in nauwe samenwerking met Land Art Flevoland. Dit programma wordt ondersteund door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Almere 2.0, Gemeente Almere, Provincie Flevoland, Mondriaan Fonds en het Cultuurfonds. Partners zijn onder meer Stroom, Den Haag, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Holt/Smithson Foundation, Land Art Contemporary, FlevoLAB, het Institut Français en de Universiteit van Amsterdam.

Over Kunstmuseum M.

Kunstmuseum M. is een museum voor immersieve kunst en landschapskunst in Almere Hortus. jijbentm.art

Over Land Art Flevoland

Land Art Flevoland is een organisatie die de monumentale landschapskunstwerken in Flevoland onder de aandacht brengt van een breed publiek. landartflevoland.nl

Scan en schrijf je in voor de nieuwsbrief van Land Art Lives

landartlives.nl
info@landartlives.nl

Engelen/Angels (1994)

Moniek Toebosch

In de jaren '90 kon je op de dijk tussen Enkhuizen en Lelystad je autoradio afstemmen op Fm 98,0 MHz, op 'de Engelenzender'. Die was van 1994 tot 2000 in de lucht als radiozender en werd in 2019 nieuw leven ingeblazen via een app.

Moniek Toebosch ontwierp het werk, dat Engelen/Angels heet, in 1992 als onderdeel van een project van de Van der Leeuw Stichting. De stichting vroeg zeven kunstenaars om eigentijdse schuilplaatsen te maken; Toebosch zag de auto bij uitstap als toevluchtsoord waarin mensen zich konden afzonderen op weg van huis naar werk en terug. De voorruit biedt zicht op 26 km asfalt van de Houtribdijk; aan weerszijden van de auto spreiden de waterspiegels van het Markermeer en het IJsselmeer zich uit. En bovenal is er die lege grijze lucht die je omhelst. Meerstemmig gezang stijgt op uit de autoradio, af en toe klinken de woorden hoop en liefde in verschillende talen. Op de openbare weg, in de privéruimte van je auto, zingen de engelen.

Op de borden die de radiofrequentie en nu de app aankondigen na, is het kunstwerk nagenoeg onzichtbaar. Toch weet Moniek Toebosch de hele autocabine te vullen met haar hemelse klanken, 26 km lang.

Scan voor meer informatie en de link naar de app de QR-code

landartflevoland.nl

Lelystad Airport /

Aviodrome

Frank Havermans (Studio Frank Havermans)

In de Flevopolder zijn meerdere grasbanen aangelegd voor vliegtuigen die werden ingezet voor de drooglegging. Op een van deze grasbanen wordt in 1973 Vliegveld Lelystad geopend. Twintig jaar later krijgt het vliegveld de internationale naam Lelystad Airport. In de periode 2015–2018 wordt het vliegveld gereedgemaakt voor vakantievluchten als uitbreiding van Schiphol. Er wordt onder meer een terminal, parkeerplaatsen en toegangswegen aangelegd, de landingsbaan wordt verlengd en de verkeerstoren verhoogd. Momenteel is het nog onduidelijk of er ooit vakantievliegtuigen gaan opstijgen en landen bij Lelystad Airport.

(Voormalige)vliegvelden blijken interessante locaties voor kunstenaars en culturele organisaties. Robert Smithson, een van de pioniers van de land art, werkte als ‘artist-consultant’ in 1966–1967 mee aan een ontwerp voor het Dallas–Fort Worth Regional Airport.

Ook het voormalige vliegveld Tempelhof in Berlijn ontwikkelt zich na de hereniging van Duitsland tot een cultureel stadspark. Kunstenaar Frank Havermans heeft samen met RAAAF voor de voormalige vliegbasis Soesterberg het project ‘Secret Operation’ ontwikkeld. Hij vertelt ons meer over de gedachten achter hun project. Lelystad Airport is inmiddels vijftig jaar oud. Als we vijftig jaar vooruit kijken, wat zou Lelystad Airport dan voor plek kunnen zijn als we de locatie artistiek benaderen?

Station Lelystad Zuid

Elias Tieleman

Station Lelystad Zuid is een beoogd station, in 1988 aangelegd in ruwbouw tijdens de aanleg van de Flevolijn. Het heeft hetzelfde ontwerp als de stations Almere Muziekwijk, Parkwijk en Buiten, die wel zijn afgebouwd en in gebruik zijn genomen. Het station is aangelegd voor de ontsluiting van een nieuw te ontwikkelen woonwijk de Warande. De bouw van deze woonwijk kwam echter tijdens de economische crisis van 2008 stil te liggen en is sindsdien niet opnieuw geactiveerd.

Inmiddels is de ruwbouw verouderd: stations worden niet meer in een boog aangelegd, de perrons zijn te kort, de trappen zijn al afgebroken en het beton is na 35 jaar niet meer optimaal. Het afbreken en afvoeren van beton is kostbaar – een van de redenen dat er nog veel betonnen bunkers uit de Tweede Wereldoorlog in het landschap staan. Is dit niet een mooie kans om er iets bijzonders te realiseren?

Kunstenaar Elias Tieleman heeft eerder een kunstproject voor Station Lelystad Zuid ontwikkeld, waarover hij wat zal vertellen. Met hem bespreken we wat deze plek zo aantrekkelijk maakt voor een artistieke ingreep.

e.tieleman@cibap.nl

In de bus: Jos Bregman

Nature Access International

Jos Bregman is een Almeerse kunstenaar. Hij werkt voornamelijk met hout en heeft zich verbonden aan het thema natuur. Een van zijn stellingen is dat het bos niet bij de stad hoort, maar dat de stad te gast is in het bos. Jos is dit jaar gastresident bij StrandLAB Almere en gebruikt zijn residentie om zijn stelling te onderzoeken. Het Almeerderstrand, uniek door de groei van gras en bomen, biedt een interessant landschap voor zijn onderzoek.

Het Almeerderstrand wordt wekelijks gereinigd door een beachcleaner. De cleaner harkt het strand in rechte lijnen en verwijderd niet alleen door mensen achtergelaten vuil, maar ook het ontlukkend groen. De door de hark getrokken rechte lijnen en het ontgroenen van het zand geeft het strand een onnatuurlijke uitstraling. Een bos heeft immers geen rechte lijnen, maar meer organische vormen. Jos zoekt naar een nieuwe configuratie voor de beachcleaner.

Tijdens de Flevolab Tour neemt Jos kaarten van het strand mee waarop de bomen zijn gemarkeerd. Hij nodigt iedereen uit om nieuwe harkpatronen te tekenen. Begin met een cirkel rond een boom en probeer een patroon te maken dat het strand bedekt zonder je potlood op te tillen en met zo min mogelijk kruisingen. Jos gebruikt de tekeningen om te bepalen welke er verder ontwikkeld kunnen worden om uiteindelijk op het strand uit te voeren.

natureaccess.nl
jos@natureaccess.nl

Foto: Beeldkrakers

Foto: Erwin Budding

De Baan - Oefening in Optimisme

Sachi Miyachi - Kunstmuseum M.

Het paviljoen van M. is een kleine esthetische oase in een nog onuitgewerkte omgeving, gekenmerkt door bouwwerkzaamheden, jonge bomen en tijdelijk straatmeubilair. Sachi Miyachi installeerde er een (mini) golfbaan, waar mensen zich kunnen oefenen in optimisme. Ze verwerkte elementen van buiten én binnen in het parcours en nodigt mensen uit om zich spelenderwijs tot die omgeving te verhouden. Er is een drijvend eiland, een papiershredder en een stofzuigrobotje - er zijn scores te behalen en prijzen te winnen.

Golf is net als landschapskunst een manier om je in het landschap te begeven en het te ervaren. Het drukt ook een stempel op het landschap, met zijn kunstmatige heuvels, vijvers en gazons. Miyachi's golfspel werpt de vraag op of het allemaal wel zo netjes hoeft te zijn. Is nu niet een goed moment om eens een balletje buiten de gebaande paden te slaan - en het landschap op te vatten als een plek voor verbeelding en spel?

Sachi Miyachi is een performance- en installatie-kunstenaar die locatiespecifiek werk maakt. Ze is opgeleid aan de Wako University in Japan en volgde in Nederland de Gerrit Rietveld Academie en het Sandberg Instituut. Haar werk was onder veel meer te zien tijdens de IJsselbiennale, bij het Museum voor Moderne Kunst in Arnhem en bij de beeldenroute Art Zuid.

De Baan - Oefening in Optimisme is van 12 juli t/m 22 december 2024 te zien in Kunstmuseum M.

Over Flevolab

Flevolab is een netwerkorganisatie die sinds 2021 actief is als ontwikkelingsplek in de kunst en cultuursector in Flevoland met de focus op onderzoek, experiment en kennisdeling.

Flevolab is een verbond ontstaan uit vijf culturele instellingen in Flevoland: 2turvenhoog, BonteHond, Suburbia, Vis à Vis en StrandLAB. StrandLAB is partner en penvoerder van Flevolab.

Samen zetten we een grote stap vooruit om de 'culturele zee aan ruimte voor talent en experiment' in Flevoland duurzaam te ontwikkelen.

Heb je ideeën voor een volgende tour? Ben je een maker, actief in het culturele veld, ken of heb jij een presentatieplek in Flevoland en wil je (meer) samenwerken met partners in Flevoland? Laat het ons weten, want samen willen we Flevoland cultureel nog beter en breder op de kaart zetten. Mail naar de coördinator: coordinator@flevolab.nl

VIS À VIS

TURVEN
HOOG

het
Cultuurfonds

Grafisch ontwerp
Thans creatief ontwerp bureau

LAND ART

INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER DE TOEKOMST VAN LAND ART

3 OKTOBER 2024
LELYSTAD

Met onder andere:

Humberto Moro DIA ART FOUNDATION (VS)

Britta Peters URBANE KÜNSTE RUHR (DL)

Lisa Le Feuvre HOLT/SMITHSON FOUNDATION (VS)

Anja Novak UNIVERSITY OF AMSTERDAM

en vele anderen specialisten op het gebied van land art.

MEER INFORMATIE
LANDARTLIVES.NL

LIVES

Land Art Lives wordt georganiseerd door Kunstmuseum M. in nauwe samenwerking met Land Art Flevoland en partners. Land Art Lives wordt mede mogelijk gemaakt door:

Programma Flevolab 2024

---

24 oktober
Flevolab Tour

14 november
Cultuurmakersdag
@Emmeloord

De Cultuurmakersdag
is een coproductie van
Kunstlink Flevoland.

Programma Land Art Lives 2024

---

17 september
Claiming Land for
Art, Kritische reflecties,
bijeenkomst i.s.m. Univer-
siteit van Amsterdam

3 oktober
Internationale conferentie
Land Art Lives @Agora
Theater, Lelystad

Voor wie
Land Art Lives is interessant
voor kunstenaars, eigenaren
van land art, academici,
kunsthistorici, beheerders,
restauratoren, landschaps-
ontwerpers, beleidsmakers,
erfgoed specialisten, lief-
hebbers van land art en
vele anderen.

Tickets en meer informatie
vind je op landartlives.nl

